

INTRODUCCIÓ

MARIA DEL MAR GRIERA¹

SOCIOLOGA

Els filòsofs de la Il·lustració auguraren un futur molt negre per a la religió i difongueren la idea que caminàvem, inevitablement, vers un món sense déus. La majoria vam fer nostres aquestes prediccions i donàrem per descomptat que la modernitat portava, indistriablement associada, la secularització de la societat. Tanmateix, en els darrers anys s'ha fet palès que les religions lluny de desaparèixer es revitalitzen i prenen més importància arreu. Així, malgrat els pronòstics dels filòsofs de la Il·lustració, la religió continua jugant un paper clau en les societats contemporànies. A les tertúlies radiofòniques, en les converses de sobretaula o en les classes a la Universitat, la religió torna a ser motiu de debat. I és que la voluntat de comprendre el món actual i les seves transformacions passa, inevitablement, per endinsar-nos en el món de la religió i analitzar-ne el seu present, però també el seu passat. I aquesta tasca d'anàlisi i reflexió és la que, des de diferents perspectives, porta a terme aquest número de la revista *Materials*.

A través dels articles que agrupa aquest monogràfic ens podem endinsar en la història i els canvis que ha viscut el Baix Llobregat en qüestions de religió. Les reflexions al voltant del catolicisme hi tenen un lloc destacat; la qual cosa no és d'estranyar si tenim en compte la història i el fet que són 54 les parròquies que hi ha a la comarca –més 37 esglésies i petits oratoris. Ara bé, l'església catòlica no gaudeix del monopoli i són 42 les esglésies evangèliques que trobem distribuïdes arreu del Baix Llobregat i sobre les quals ens parla Daniel Requena en el seu article. La diversitat religiosa també es troba representada pels 19 centres de culte dels testimonis de Jehovà, els 18 oratoris musulmans registrats –els quals es dupliquen si comptabilitzem els petits llocs de culte informals– i els dos centres de l'Església de Jesucrist dels Darrers Dies (mormons).

Els articles d'aquest número es poden agrupar, sobretot, al voltant de tres eixos temàtics: les migracions, la llibertat religiosa (o la manca d'aquesta llibertat) i el rol de les religions més enllà de les seves funcions tradicionals.

¹ **Maria del Mar Griera** és professora de sociologia a la Universitat Autònoma de Barcelona i és investigadora del grup de recerca ISOR que dirigeix Joan Estruch. Ha estat investigadora convidada a les universitats d'Estrasburg, Exeter i Amsterdam. Va guanyar el XV Premi Rogeli Duocastella d'Investigació en Ciències Socials. Ha publicat diversos articles i llibres sobre sociologia i religió. És coautora del llibre *Les altres religions: minories religioses a Catalunya*.

Per una banda, el fet migratori i la transformació del mapa religiós són dos fenòmens que acostumen a produir-se paral·lelament. Així, per exemple, l'arribada de nombroses persones del Marroc i d'altres territoris africans a Catalunya en els darrers temps ha multiplicat exponencialment la presència dels centres de culte musulmans al territori. Teresa Losada ens en parla en el seu article i ens explica com aquests nous grups musulmans s'han incorporat a la comarca del Baix Llobregat. Ara bé, hem de tenir en compte que els vincles entre les migracions i la religió no es poden limitar, exclusivament, als canvis ocorreguts en els darrers anys. I és que la història de les religions a Catalunya està íntimament vinculada a la història de les migracions: l'arribada dels musulmans a Catalunya al segle VII; la partida cap a territoris llunyans de molts religiosos catalans per portar-hi la seva fe i evangelitzar aquelles terres, com l'esparguerí Domènec Castellet, que se'n anà a Filipines –i del qual ens parla Joan Bravo en el seu article–; l'arribada d'ordes religiosos provinents de diversos indrets com els que menciona Mn. Albert Ruiz en l'article sobre el catolicisme; els missioners protestants d'origen centreeuropeu o nord-europeu, que creen les primeres esglésies evangèliques a Catalunya; els missioners mormons que de dos en dos prediquen per les nostres ciutats, etc. Totes aquestes qüestions, entre moltes d'altres, han contribuït a dibuixar la història dels vincles entre les migracions i la religió a Catalunya i al Baix Llobregat.

Per altra banda, la manca de llibertat religiosa ha estat un element constant en molts territoris i un dels problemes més grans que han hagut d'afrontar les organitzacions religioses al llarg de la història arreu. Ens en parla Joan Bravo quan ens explica les vicissituds viscudes pel religiós d'Esparguera –Domènec Castellet– al Japó. Ara bé, no ens cal anar tan lluny per trobar exemples de manca de llibertat religiosa. Així, també a casa nostra, la dictadura franquista obligà totes les comunitats religioses –tret de les catòliques– a viure en la clandestinitat per poder subsistir. Tal i com ens explica Requena, fou només a partir de final dels anys seixanta i principi dels setanta que es començaren a obrir algunes esclotxes de llibertat per a les minories religioses. Però malgrat la transició democràtica, la llibertat religiosa és, encara avui, un valor molt fràgil en la nostra societat. Clara Fons i Blanca Luque, prenent el cas dels testimonis de Jehovà com a exemple, ens expliquen com, si bé aquestes comunitats gaudeixen dels drets bàsics de la llibertat religiosa, són encara objecte d'estigmatització i nom-

broses discriminacions. Jesús Vila fa una anàlisi en la mateixa línia en el seu article sobre els mormons al Baix Llobregat.

Finalment, l'empremta de les organitzacions religioses en un territori va molt més enllà de les funcions rituals. Lenke Kovács ens parla de l'arrelada tradició de les representacions de la Passió i fa palès que el catolicisme no solament ens ha ofert explicacions sobre Déu sinó que també ha impregnat profundament la cultura popular, convertint-se, així, en un element més de les tradicions festives del país. Les religions són creadores i transmissores de cultura, i Javier Clemente també ho posa de manifest en l'exposició que realitza sobre tres coneguts pintors de la comarca que, de l'art religiós, n'han fet el seu vehicle d'expressió. Tanmateix, no només és art i cultura allò que les comunitats religioses aporten a les societats sinó que també, i com explica Losada en el seu

article sobre l'islam, en moltes ocasions les organitzacions religioses esdevenen les darreres xarxes protectores per a aquells més vulnerables de la nostra societat que estan en situacions de marginació o exclusió social.

Els filòsofs de la Il·lustració erraren en la seves prediccions i les religions continuen vives en les nostres societats contemporànies. És moment, per tant, de reconèixer-ne les contribucions i de posar de relleu el seu rol clau en molts àmbits socials. I també és moment d'incloure-les en la memòria històrica i no oblidar totes aquelles minories religioses que hagueren de patir les nefastes conseqüències de viure en una dictadura. Recordem, també, que la intolerància i les persecucions formen part de la nostra història i que convé tenir-les presents per no reproduir, altre cop, la història.